

България и ЕС

През май 1992 г. България беше приета в Съвета на Европа. На 8 март 1993 г. беше подписано Европейското споразумение за асоцииране между Европейските общности и техните страни-членки, от една страна, и България, от друга. В края на същия месец (29 март 1993 г.) беше подписано Споразумение между Република България и Европейската асоциация за свободна търговия и страните-членки. С тези две споразумения България, заедно с други бивши европейски социалистически страни, започна процес на приобщаване към зони за свободна търговия на основата на принципите и правилата, разработени в рамките на ГАТТ. През декември 1995 г. от българска страна беше връчена официална молба за пълноправно членство в Европейския съюз. От 1994 г. България е със статут на асоцииран член на Западноевропейския съюз, както и участник в програмата "Партньорство за мир". С изброените споразумения е създадена договорна основа за свързване на страната в политическо, икономическо и военно отношение с тържествуващите след края на Студената война западноевропейски структури. В програмните документи и на другите основни политически сили в България пълноправното членство на страната в Европейския съюз е основен приоритет. Това благоприятства изграждането на широка обществена подкрепа за присъединяването към най-авторитетната европейска структура.

История на отношенията между България и Европейския съюз

Официални отношения между България и Европейските общности бяха установени през август 1988 година. Това стана в рамките на опитите за

нормализиране на отношенията между Европейските общности и Съвета за икономическа взаимопомощ в духа на Заключителния акт от Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, подписан през август 1975 г. в Хелзинки. След продължителните преговори между тогавашните две основни интеграционни общности в Европа и след като се преодоля проблема с нересипролната правна уредба на двете организации, България установи дипломатически отношения с Европейските общности.

През май 1990 г. между България и Европейските общности беше подписано Споразумение за търговия и сътрудничество, което регламентираше техните отношения до 1 януари 1994 година. Великото народно събрание през декември 1990 година в свое решение заяви българско желание за членство в Европейските общности. След като Европейските общности отговориха през 1991 г. на изразените желания за членство и от други бивши социалистически страни с идеята за подписване на ново поколение споразумения за асоцииране, България води преговори и подписа на 8 март 1993 г. Европейско споразумение за асоцииране, което влезе в сила от 1 февруари 1995 година. На 8 март 1993 г. беше подписано и Временно споразумение, обхващащо търговските аспекти на Европейското споразумение за асоцииране. Неговият смисъл беше създаване на договорна база за привеждане в изпълнение на схемите за либерализация на взаимната търговия, без да се изчакват дългите процедури по ратификацията на Европейското споразумение за асоцииране. Временното споразумение влезе в сила от 1 януари 1994 г. и замени Споразумението за търговия и сътрудничество. Всъщност оттогава започна да се прилага търговската част на Европейското споразумение за асоцииране, а в пълния си обем то влезе в сила от 1 февруари 1995 година. С него се осигурява договорно-правната основа на отношенията между България и Европейския съюз.

На 14 декември 1995 г, по време на заседанието на Европейския съвет в Мадрид, беше връчена българската молба за пълноправно членство в ЕС. България участва в структурирания диалог и в Партньорство за присъединяване. Тя се приобщи към много от програмите на Европейския съюз чрез допълнителен протокол към Европейското споразумение за асоцииране от 1996 година.

През 1990 г. България беше включена в програмата PHARE. На основата на финансови меморандуми тя получава помощи по програмата, въпреки че е относително нисък процентът на договаряните и усвоявани суми. Определянето на програмата като основен финансов инструмент на предприсъединителната стратегия на Европейския съюз открива възможност чрез нея България да решава важни въпроси на подготовката си за започване на преговори за пълноправно членство.

Асоциирането на България към Европейския съюз

Чрез Европейското споразумение за асоцииране ЕС се ангажира с оказването на решаваща подкрепа за успешното завършване на политическите и икономически реформи в страната. От гледна точка на отношенията на Република България с трети страни и други международни организации, асоциирането дава допълнителен кредит на доверие и разкрива по-добри възможности за разширяване ролята на страната в създаването на система за сигурност и стабилност на Балканите и в Европа.

Европейското споразумение за асоцииране на България към Европейския съюз създава договорна основа за провеждането на пълноценен политически диалог. За целта вече е изграден действащ механизъм, в който ключова роля играят Съветът за асоцииране и Смесеният комитет

"България - Европейски съюз". Отчитайки значимостта на изпълнението на Споразумението, българската страна създаде Правителствен комитет, който се занимаваше с въпросите на европейската интеграция. Този орган трябваше да направлява работата по изпълнение на произтичащите от Споразумението задължения за България. През 1997 г. новото правителство разпусна Правителствения комитет и беше решено поне веднъж месечно Министерският съвет да провежда специални заседания, посветени на проблемите на интегрирането в европейските структури. През април 1998 г. правителството прие Национална стратегия за присъединяване на България към Европейския съюз, с която се цели да бъдат обобщени в един документ проблемите и набелязани действията, които трябва да бъдат предприети в преследването на заветната цел - пълноправно членство.

Споразумението предвижда в продължение на десетгодишен период между Европейския съюз и България да бъде създадена зона за свободна търговия, на основата на принципите и правилата, разработени в рамките на ГАТТ. Този процес трябва да се развие на принципа на "асиметрията", което означава, че Европейският съюз ще отваря по-бързо своите пазари за български стоки и услуги, а България по-бавно ще премахва ограниченията за достъпа на стоки и услуги от Съюза, Съгласно схемите за либерализация на взаимната търговия срокът за Европейския съюз е 6 години, а за България 10 години.

Споразумението не предвижда пълна либерализация на взаимната търговия със селскостопански стоки. Общата селскостопанска политика на Съюза издига трудно преодолими препятствия за вноса от трети страни. В тази област принципът на асиметрия е спазен в смисъл, че Европейският съюз премахва количествените ограничения с влизането на Споразумението в сила, а България ще прилага такива до края на петата година с възможност

за някои продукти да определя квоти и след това, като осигури внос на определени количества от Европейския съюз.

Извън обхвата на Европейското споразумение за асоцииране обаче останаха редица стокови групи. Не беше постигната регламентация за търговията с риба и рибни продукти, спирт, спиртни напитки и вина.

С протоколите от 1997 г. за адаптиране на Европейското споразумение към разширението на Европейския съюз, което се получи с приемането за пълноправни членове на Австрия, Швеция и Финландия, беше постигнат важен компромис в полза на България. Тя получи възможност временно в търговията си с тези три страни да прилага някои от условията на договореностите с тях, постигнати в рамките на Споразумението с Европейската асоциация за свободна търговия и страните-членки, които осигуряват по-благоприятни условия за България, в сравнение с клаузите на Европейското споразумение за асоцииране.

България интерпретира изпълнението на Европейското споразумение като създаване на предпоставки за пълноправно членство в Съюза. Доколкото Партньорството за присъединяване се осъществява в правната рамка на Европейските споразумения за асоцииране за България значението на това споразумение придоби особено значение. То не се изчерпва само с поддържане на политическия диалог и създаване на зона за свободна търговия с промишлени стоки и подобрен достъп на селскостопански стоки. То действително става правна рамка за осигуряване подготовката на страната с помощта на Европейския съюз за пълноправно членство.

3. Стратегията на присъединяване на България към ЕС

От гледна точка на стратегическата цел - пълноправното членство, на сегашния етап от развитието на отношенията между България и Европейския съюз ключово значение придобива набелязването на стъпките, които ще гарантират успеха.

В отговор на приетата на Европейския съвет в Люксембург през декември 1997 г. нова стратегия на Съюза по въпросите на разширението и по предложение на Европейската комисия България разработи своя Национална стратегия за присъединяване към Европейския съюз. Тя беше приета от Министерския съвет през март 1998 година. В нея се очертават основните насоки на дейността на страната в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. С документа се цели интеграционните усилия да се поставят в рамките на стройна и последователна политика, да се определят приоритетите и да се идентифицират конкретните задачи, да се набележат средствата за решаването им. В Националната стратегия се определят ресурсите и организацията за постигане на стратегическите цели. Беше направен опит времевите рамки за изпълнение на стратегията да се определят от резултатите от политическите преобразования и осъществяваната досега структурна реформа, както и от развиващите се в Европейския съюз процеси.

В краткосрочна перспектива беше заложено през 1998 г. да се положат максимални усилия за ускоряване подготовката за присъединяване, като се постигне съществен напредък в приближаването до критериите за членство. С това се целеше да се създадат основания Европейската комисия да формулира положителна оценка за нашата страна при прегледа за изпълнението на Партньорство за присъединяване и евентуално Европейският съвет във Виена в края на годината да я включи в групата на страните, с които могат да започнат преговори за присъединяване. За съжаление такъв резултат не беше постигнат.

В средносрочен план -1999 - 2001 година, се предвижда приближаване до критериите за членство в икономическия и валутен съюз. Очакванията са, че в този периода България реално ще започне преговори за присъединяване към Европейския съюз.

Дългосрочните цели са вместени в периода 2001 - 2008 година. Тогава трябва да се водят и приключат преговорите за пълноправно членство.

Неразделна част от Националната стратегия са програмите за развитие на отделните отрасли, за реформата на административната и съдебната системи, за сближаване на законодателствата.

Изпълнението на Националната стратегия ще бъде обект на редовни прегледи в рамките на националния механизъм за координация на дейността по въпросите на европейската интеграция.

Националната стратегия за присъединяване трябва да бъде съгласувана с предстоящите основни събития в развитието на Съюза. Нужно е обмисляне на цялостен модел за действия по присъединяването, с разчети за необходимите ресурси и организация. Програмите, като съставна част на националната стратегия, трябва да целят преодоляване на голямото изоставане, отстраняване на слабостите и изпълнение на препоръките, идващи от органите на ЕС. Нужно е да се набележат специални мерки за поддържане на конструктивни отношения с останалите кандидатки за членство.

В края на 1994 г. на заседание на Европейския съвет в Есен държавните и правителствени ръководители на Европейския съюз приеха стратегия за подготовка на асоциираните страни за пълноправно членство. Най-после на Европейския съвет на 12-13 декември 1997 г. ЕС зае по-определена позиция по въпроса за разширението си. Все пак беше казано, че Европейският съюз ще се разширява, чрез приемане на нови членове и беше формулирана

стратегията на разширение - чрез даване на равен старт в процеса на присъединяване на всички желаещи членство, като в процеса на договаряне ще се подхожда конкретно към оценяване готовността на всяка страна по отделно.

Разумно правителството на Симеон Сакскобургготски заложи на "засилена приемств-веност" по отношение на всичко постигнато от предходните правителства в развитието на европейската ориентация на България. В същото време то трябваше да отчете, че в стратегията имаше и много несъвършени неща.

На фона на развитието на преговорите по разширението се наложи актуализиране на много детайли от националната стратегия. Особено значение придоби ускоряването на преговорите за присъединяване. Заложените в националната стратегия срокове водят до сериозно отдалечаване от графициите на най-напредналите кандидати за членство. Това наложи актуализиране в посока ускоряване на преговорите, с оглед завършването им към края на 2003 г., вместо през 2004 година.

На основата на решение на Народното събрание от 19 декември 2001 г., правителството разработи "Стратегия за ускоряване на преговорите за присъединяване на Република България към Европейския съюз". Тя обединява усилията, които България ще положи в изпълнение на секторните стратегии с пряко отношение към присъединяването, а именно;

- ◆ Стратегия за реформа на българската съдебна система;
- ◆ Национална стратегия за борба с корупцията;
- ◆ Стратегия за модернизиране на администрацията;

- ◆ Комуникационна стратегия за присъединяване на България към Европейския съюз;
- ◆ Стратегия за участие на България в Структурните фондове на Европейския съюз;
- ◆ Национална стратегия за развитие на енергетиката и енергийната ефективност.

С оглед поддържането на ускорен ритъм на преговорния процес, в Стратегията за ускоряване на преговорите бяха формулирани приоритетни цели:

- 1) Концентриране на усилията по изпълнение на препоръките от Редовния доклад на Европейската комисия за 2001 г.
- 2) Ускоряване на сближаване на законодателството и укрепване на административния капацитет и осигуряване на ефективен мониторинг на този процес.
- 3) Гарантиране на ефективно усвояване на предприсъединителните инструменти.
- 4) Осигуряване на необходимата за бързото приключване на преговорите външнопо-литическа подкрепа.
- 5) Провеждане на кампания за запознаване на българската и международната обществено-стивеност с предимствата от присъединяването на България към Европейския съюз.
- 6) Ускоряване на работата по превода на *acquis communautaire* на български език.

Дългосрочната програмна рамка за изпълнение на целите на стратегията се определя от актуализираната Национална програма за приемане на достиженията на правото на Европейския съюз. Мерките, които се изпълняват в краткосрочен план са включени в План за действие, който трябва да се актуализира на всеки 6 месеца, синхронизирано със смяната на председателствата на Европейския съюз.